

Mr. sc. Kemal NURKIĆ

Mr. sc. Rusmir DJEDOVIĆ

JU Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona, Tuzla

MAHALA VAIZ (MEJDAN) U TUZLI PREMA POPISU IZ 1850/51. GODINE

Apstrakt: *U radu se detaljnije govori o karakteristikama Vaiz (Mejdan) mahale grada Dolnja Tuzla (Tuzla-zir) sredinom 19. stoljeća, tačnije 1850/51. godine. Radi se o jednoj od starijih i poznatijih mahala u današnjem gradu Tuzla.*

Ovo istraživanje je urađeno na osnovu do sada nekorisćenih podataka službenog popisa stanovništva iz 1850/51. godine a koje je sprovela osmanska uprava.

Iz navedenog popisa vidimo brojne demografske karakteristike Vaiz (Mejdan) mahale sredinom 19. stoljeća, kao što su broj kuća, demografske prilike tj. ukupan broj muškaraca, te detaljne podatke o muškom stanovništvu svih kuća u mahali.

Daju se i imena i prezimena stanovnika mahale, te njihov broj godina.

Ključne riječi: *Mahala Vaiz (Mejdan), Tuzla, stanovništvo, kuće, prezimena, imena, 1850. g.*

Jedna od starijih i u narodnoj tradiciji poznatijih mahala današnjeg grada Tuzla a do 1910. godine zvanično nazivanog Dolnja Tuzla, je i mahala Vaiz (Mejdan). Zapravo od njenog osnivanja početkom 17. stoljeća službeno je nazivana Vaiz mahala a narodni naziv je uglavnom bio Mejdan mahala. Ovaj službeni naziv se vremenom gubio iz narodnog govora a od 20. stoljeća se samo koristi naziv Mejdan mahala.

Mahala Mejdan je od svih tradicionalnih urbano-geografskih cjelina grada Tuzle, koje nazivamo mahalama, u dosadašnjim istraživanjima, knjigama i radovima, najbolje proučena i poznata.¹

---

¹ Muhamed Katanić, Mahala Mejdan u Tuzli, Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona, Tuzla, 2016. i Rusmir Djedović, Mejdan (Vaiz) mahala

Također, objavljena su i istraživanja o poznatoj sevdalinci, Mujo đogu..., vezanoj za ovu mahalu², te familiji Katanić iz ove mahale.³

Obilje novih a do sada u nauci nepoznatih podataka o mahali Vaiz (Mejdan) u Tuzli imamo u odnedavno poznatom i pristupačnom historijskom izvoru iz sredine 19. stoljeća. Radi se o detaljnom popisu stanovništva svih naselja i administrativnih cjelina Bosne i Hercegovine a koje je tada sprovela osmanska uprava 1850/51. godine.

Sjeveroistočna Bosna je popisana u tadašnjem Zvorničkom sandžaku koji je imao više manjih administrativnih cjelina zvanih Kaze, koje su zapravo bile nasljednice ranijih Kadiluka koji postoje id 16. stoljeća. Zvornički sandžak je tada popisao u više desetina posebnih Deftera (knjiga). Defteri su registrovali stanovništvo po Kazama i posebnim knjigama muslimanskog, nemuslimanskog i ciganskog stanovništva za svaku od njih.

Grad Tuzla, njegove mahale i okolna naselja su popisana u okviru Kaze Tuzla – i zir odnosno Dolnja Tuzla. Podatke o tuzlanskoj mahali Vaiz (Mejdan) iz navedene godine, dakle imamo u popisnom Defteru (knjizi) muslimana Kaze Dolnja Tuzla (Tuzla – i zir).⁴

Da bi se podaci o stanovništvu ove mahale mogli koristiti nužno je bilo da se prevedu sa staroosmanskog jezika i arapskog pisma.⁵

U nastavku dajemo prevod mahale Vaiz, kako je službeno nazivana, sa svim popisanim kućama u njoj, te prezimenima, imenima, godinama rođenja, porodičnim odnosima i zanimanjem nekih od njih ali samo za muslimansko muško stanovništvo.

PREGLED KUĆA I MUŠKARACA 1850/51. GODINE⁶

Kuća br.1.

1. Smajlović Mustafa sin Smaila, rođen 1810.godine. Imam

---

u Tuzli krajem 19. stoljeća, Baština sjeveroistočne Bosne, časopis za baštinu, kulturno-historijsko i prirodno naslijeđe, 8/2015, Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona, Tuzla, 2016.

² Husein Dubravić, Povjest jedne sevdalinke, Kalendar Narodne uzdanice, X/1942., Sarajevo i Muhamed Katanić, Zapis o jednoj tuzlanskoj sevdalinci – “Mujo đogu po Mejdanu voda”, OFF-SET, Tuzla, 2018.

³ Rusmir Djedović, Prilog proučavanju Katanića iz Tuzle i Petrovica Donjih, Baština sjeveroistočne Bosne, časopis za baštinu, kulturno-historijsko i prirodno naslijeđe, 5/2012, Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona, Tuzla, 2013. i Salih Strašević, Pasci Gornji & Petrovice Donje 1512.-2012., Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona, Tuzla, 2014.

⁴ NFS-d-05944, Državni Arhiv Republike Turske, Istanbul.

⁵ Prevod uradio mr. sc. Kemal Nurkić.

⁶ NFS-d-05944, strana 217, pa nadalje.

Već je uočeno da se predak stare familije Smailefendića u ovoj mahali zvao Smajl ef. i da je živio negdje krajem 18. i poč 19. stoljeća. Krajem 19. stoljeća u Vaiz (Mejdan) mahali su bile dvije kuće Smailefendića, Muhameda i Hašima sinova umrlog (Mula) Mustafe.⁷

Sada zaista vidimo da se predak ove familije zvao Smail i da je živio u zadnjim decenijama 18. i prvim decenijama 19. stoljeća. Smail je izgleda bio efendija tj. imam kao i njegov sin Mustafa, koji je imao i dodatak mula.

Kuća br.2.

1. **Hrnić** Ibrahim sin Mustafe, rođen 1800.godine
2. njegov sin Mustafa, rođen 1832.godine

Kuća br.3.

1. **Zukić** Mustafa sin Ahmeda, rođen 1800.godine. Trgovac
2. njegov sin Abdulah, rođen 1849.godine
3. njegov brat, Hasan sin Ahmeda, rođen 1780.godine

Kuća br.4.

1. **Katana** Hasan sin Osmana, rođen 1815.godine. Pisar
2. njegov sin Abdulah, rođen 1837.godine

Kuća br.5.

1. **Arifagić** Muharem sin Arifa, rođen 1820.godine. Trgovac

Kuća br.6.

1. **Krdžalić** Šaćir sin Abdulaha, rođen 1780.godine
2. njegov sin Bećir, rođen 1832.godine
3. njegov sin Hasan, rođen 1841.godine

Kuća br.7.

1. **Arslanović** Mustafa sin Mehmeda, rođen 1811.godine
2. njegov sin Ibrahim, rođen 1836.godine
3. njegov sin Mustafa, rođen 1847.godine
4. njegov sin Mehmed, rođen 1847.godine⁸

---

⁷ Rusmir Djedović, Mejdan (Vaiz) mahala..., str. 97.

⁸ 1869. godine, kao stanovnici Vaiz mahale spominju se Ibrahim Arslanović i Mustafa Arslanović. Šaban Hodžić, Stanovništvo Tuzle od najstarijeg doba do 1911. godine, neobjavljena građa, Arhiv Tuzlanskog kantona, Tuzla., str. 25.

Jedinu kuću Arslanovića 1889. godine u Tuzli zatičemo u susjednoj mahali Potok. Radi se o kući na k.č. 1921/2 u Potok mahali u vlasništvu Ibrahima **Arslanovića** pok. Mustafe. Godine 1904., između ostalih nasljeđuje ga i sin Ibrahim Halilagić Arslanović um. Ibrahim iz Bokavića.⁹

Ovdje vidimo da bi jedan od njegovih predaka trebao da se zove Halil aga.

Kuća br.8.

1. **Spahić** Šaćir sin Spahije, rođen 1800.godine
2. njegov sin Mustafa, rođen 1825.godine
3. njegov sin Subaša, rođen 1828.godine
4. njegov sin Mahmud, rođen 1832.godine

Kuća br.9.

1. **Krdžalić** Mustafa sin Saliha, rođen 1825.godine

Kuća br.10.

1. **Kurtalić** Mustafa sin Kasima, rođen 1825.godine
2. njegov sin Ibrahim, rođen 1849.godine

Kuća br.11.

1. **Kurtalić** Osman sin Saliha, rođen 1828.godine
2. njegov sin Salih, rođen 1849.godine

Kuća br.12.

1. **Kurtalić** Smail, rođen 1825.godine
2. njegov sin Omer, rođen 1850.godine

Ovdje vidimo da je sredinom 19. stoljeća u mahali Vaiz (Mejdan) najbrojnija porodica Kurtalića i da imaju čak tri kuće.

Uglavnom se do sada smatralo da Kurtalići iz Mahale Vaiz ili Mejdan (u gradu Tuzli imaju i drugi Kurtalići) doseljavaju oko 1860. godine iz Srbije. Očuvano narodno predanje kaže da se doseljavaju iz Beograda tri brata a da su tamo imali imanja na Dedinju.

Dva starija brata (hadži Smajl i hadži Salih) krenu za Bosnu a najmlađi hadži Osman ostane u Beogradu.¹⁰

---

⁹ Uložak 1332, Gruntovne knjige za katastarsku općinu Dolnja Tuzla iz 1889. godine, Gruntovnica Tuzla.

¹⁰ Muhamed Katanić, Zapis ..., str. 28.

U mahali Vaiz (Mejdan) krajem 19. stoljeća zatičemo dvije kuće familije Kurtalić. Prva je kuća na k.č. 13/69 u Vaiz mahali u vlasništvu 1889. godine Osmana **Kurtalića** pok. Saliha hodža?. Njega iza 1896. godine nasljeđuju Hatidža r. Delić udova i Salih Kurtalić um. Osmana a od 1903. godine vlasnici su Aiša rođ. Smajić udova iza Saliha Kurtalića i Ajka rođ. Kurtalić udata za Begtu Begtaševića.

Druge kuće na k.č. 13/67 u Vaiz mahali vlasnik je Hadži Smail **Kurtalić** pok. Saliha. Njega 1922. godine nasljeđuju Adila r. Čerkezović udova Hadži Smaila Kurtalića i Ajka r. Kurtalić udata za Begtu Begtašagića.¹¹

Ovdje vidimo da ove Kurtaliće početkom 20. stoljeća nasljeđuje Ajka Kurtalić. Ajka je udata za Begtu Begtašagića (Begtaševića) i oni su glavni likovi poznate tuzlanske sevdalinke Mujo đogu po Mejdanu voda.¹²

Kuća br.13.

1. Ibrahim sin Mustafe, rođen 1795.godine
2. njegov sin Mehmed, rođen 1832.godine

Kuća br.14.

1. Ibrahim sin Mahmuda, rođen 1810.godine

Kuća br.15.

1. **Kravić** Hasan sin Mustafe, rođen 1820.godine

OPĆE KARAKTERISTIKE MAHALE

Iz prethodnog detaljnog pregleda kuća i stanovnika mahale Vaiz (Mejdan) iz popisa 1850/51. godine vidimo i opće karakteristike navedene mahale sredinom 19. stoljeća.

Mahala Vaiz (Mejdan) je sredinom navedenog stoljeća jedna od najmanjih mahala koje imaju po par desetina kuća (npr. Kosendže sa 23 kuće...), za razliku od nekih drugih koje tada imaju i više od stotinu kuća (npr. Atik sa 178 ili Džindić sa 141 kućom).¹³

---

¹¹ Uložci 1151 i 1152, Gruntovne knjige...

¹² Pitanje detaljnijih veza ovih Kurtalića koji 1850/51. godinu imaju tri kuće u Vaiz (Mejdan) mahali sa Kurtalićima od kojih je čuvena Ajka iz sevdalinke Mujo đogu po Mejdanu voda, traži posebno istraživanje. Više o zadnjim Kurtalićima u Muhamed Katanić, Zapis .....

¹³ Kemal Nurkić, Značaj korištenja popisa stanovništva iz 1850/51. godine za poznavanje prošlosti - Primjer Grad Tuzla, Zbornik radova sa naučnog skupa, Stare i rijetke rukopisne knjige – gdje su i koliko učimo i koristimo stoljetno knjižno blago, održanog 2018. godine, u pripremi.

U mahali Vaiz (Mejdan) je 1850/51. godine popisano samo 15 kuća. Za većinu domaćinstava je dato i prezime što nam omogućuje i detaljna geneaološka (rodoslovna) istraživanja više starih tuzlanskih familija. U mahali sredinom 19. stoljeća zatičemo brojne ličnosti i danas velikih i dobro poznatih tuzlanskih familija. Radi se o sljedećim: Smajlefendić, Krdžalić, Katanić, Kurtalić, Kravić. Neke familije koje se spominju u popisu danas nisu poznate i treba ih istražiti (Hrnić, Zukić, Arifagić, Spahić...).

Mahala tada ima 31 muškog stanovnika, dodajući približan broj i nepopisanog ženskog stanovništva, zaključujemo da je tada ukupan broj stanovnika nešto preko 60. Također vidimo da je prosječan broj članova domaćinstva nešto preko četiri.

Najstariji stanovnici mahale tada imaju oko 70 godina (Šaćir Krdžalić i Hasan Zukić).

Pored zemljoradničkog zanimanja vidimo da se neki stanovnici mahale sredinom 19. stoljeća bave i drugim. Blizina Čaršije u Tuzli, kao poslovnog i javnog središta, uslovlila je i zanimanje nekih poduzetnijih stanovnika mahale. Godine 1580/51. su registrovana i dvojica trgovaca u mahali, Mustafa Zukić i Muharem Arifagić (trgovine su im vjerovatno u Čaršiji). Zanimanje pisara (valjda pri nekoj državnoj upravi) ima Hasan Katana (Katanić). U mahali je tada i imam (hodža) Mustafa Smajlović (mula Mustafa Smajlefendić), koji je izgleda iz imamske familije.

ZAKLJUČAK

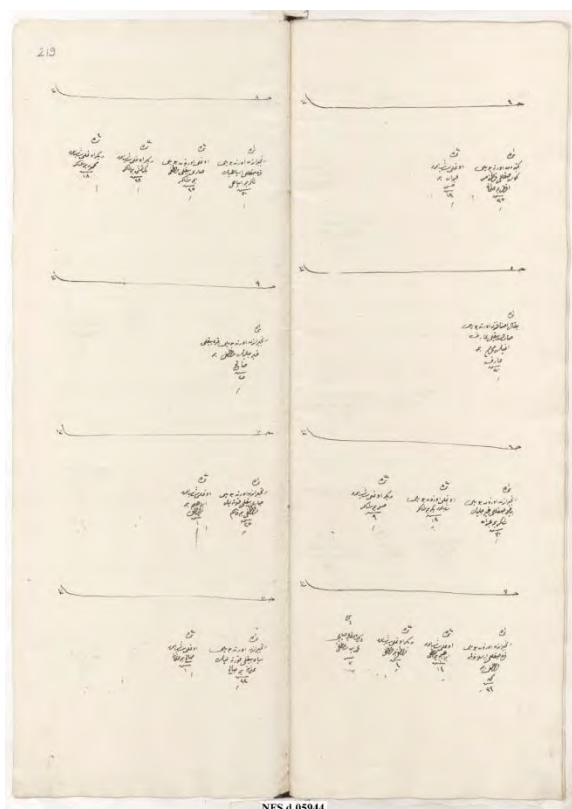
Mahala Vaiz (Mejdan) u Tuzli je sredinom 19. stoljeća jedna od najmanjih mahala i ima svega petnaestak kuća. Prema tadašnjem običaju u mahali je živilo samo muslimansko stanovništvo.

U mahali je i starija džamija i vjerovatno mekteb uz nju. Ima nešto preko 60 stanovnika a glavno zanimanje je zemljoradnja.

U mahali tada ima i zanimanja vezanih za Čaršiju (trgovci, pisar).

Još sredinom 19. stoljeća u Vaiz (Mejdan) mahali žive neke od starijih i poznatijih tuzlanskih familija, kao što su: Smajlefendić, Krdžalić, Katanić, Kurtalić, Kravić...

Prilog 1, izgled originalne stranice deftera iz 1266 .h.g./1850

IZVORI I LITERATURA

1. NFS-d-05944, Državni Arhiv Republike Turske, Istanbul.
2. Gruntovne knjige za katastarsku općinu Dolnja Tuzla iz 1889. godine, Gruntovnica Tuzla.
3. Šaban Hodžić, Stanovništvo Tuzle od najstarijeg doba do 1911. godine, neobjavljena građa, Arhiv Tuzlanskog kantona, Tuzla.
4. Husein Dubravić, Povjest jedne sevdalinke, Kalendar Narodne uzdanice, X/1942., Sarajevo.
5. Adem Handžić, Tuzla i njena okolina u XVI vijeku, Svjetlost, Sarajevo, 1975.
6. Rusmir Djedović, Prilog proučavanju Katanića iz Tuzle i Petrovica Donjih, Baština sjeveroistočne Bosne, časopis za baštinu, kulturno-historijsko i prirodno naslijeđe, 5/2012, Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-

- historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona, Tuzla, 2013.
7. Salih Strašević, Pasci Gornji & Petrovice Donje 1512.-2012., Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona, Tuzla, 2014.
  8. Muhamed Katanić, Mahala Mejdan u Tuzli, Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona, Tuzla, 2016.
  9. Rusmir Djedović, Mejdan (Vaiz) mahala u Tuzli krajem 19. stoljeća, Baština sjeveroistočne Bosne, časopis za baštinu, kulturno-historijsko i prirodno naslijeđe, 8/2015, Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona, Tuzla, 2016.
  10. Muhamed Katanić, Zapis o jednoj tuzlanskoj sevdalinci – “Mujo dođu po Mejdanu voda”, OFF-SET, Tuzla, 2018.
  11. Kemal Nurkić, Značaj korištenja popisa stanovništva iz 1850/51. godine za poznavanje prošlosti - Primjer Grad Tuzla, Zbornik radova sa naučnog skupa, Stare i rijetke rukopisne knjige – gdje su i koliko učimo i koristimo stoljetno knjižno blago, održanog 2018. godine, u pripremi.

NEIGHBORHOOD VAIZ (MEJDAN) IN TUZLA ACCORDING TO THE CENSUS FROM 1850/51.

Abstract: *The paper discusses in more detail the characteristics of the Vaiz (Mejdan) Neighborhood of the city of Dolnja Tuzla (Tuzla-zir) in the mid-19th century, more precisely 1850/51. It is one of the oldest and most famous neighborhoods in today's city of Tuzla. This research was done on the basis of previously unused data from the official census of the population from 1850/51. which was carried out by the Ottoman administration. From this list, we see numerous demographic characteristics of Vaiz (Mejdan) neighborhood in the middle of the 19th century, such as the number of houses, demographic circumstances, the total number of men, and detailed data on the male population of all houses in the neighborhood. The names and surnames of the inhabitants of the neighborhood and their age are given.*

Keywords: *Neighborhood Vaiz (Mejdan), Tuzla, population, houses, surnames, names, 1850.*